

Kustaa III – Kustavilainen aika

Valkealan lukio/Päivi Parkkonen

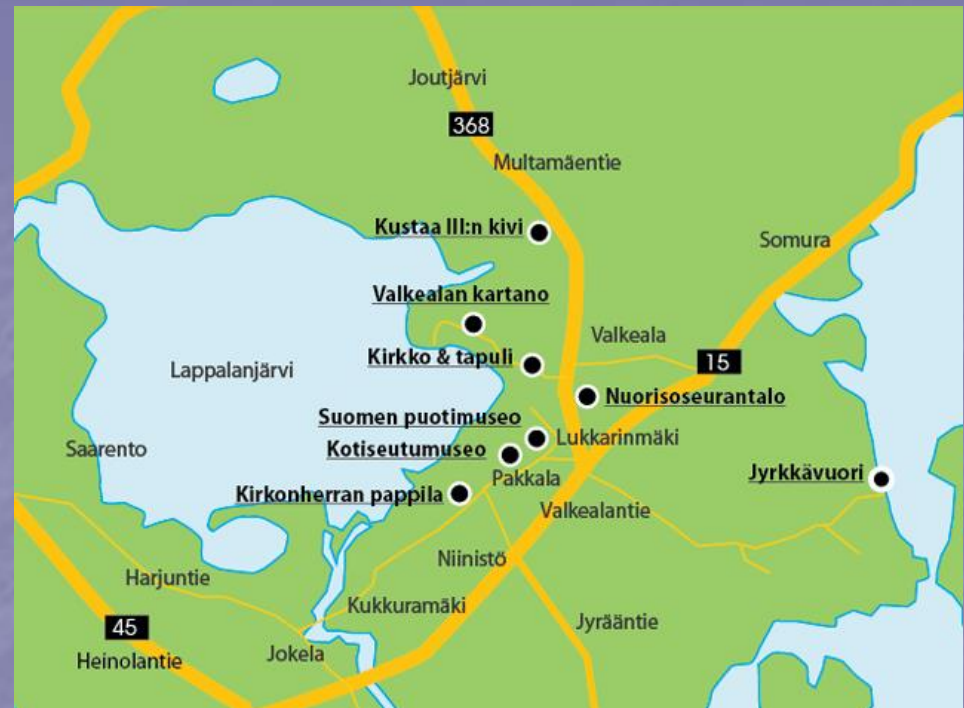
Kustaa III 1771-1792 kuninkaana
-> VALLANKAAPPAUS
-> palautti vahvan kuninkuuden

Vuoden 1772 HM

- **Ruotsista perustuslaillinen monarkia, kuninkaalla vahva asema**
 - Kuningas kutsui valtiopäivät koolle
 - Lainsäädäntövaltaa käyttivät kuningas ja säädyt
 - Aloiteoikeus molemmilla
 - Kuninkaalla asetuksen anto-oikeus
 - Kuningas nimitti valtaneuvoston jäsenet, jotka vastuussa toimistaan hänelle (neuvoa-antava)
 - Kuningas vastuussa ulkopolitiikasta, hyökkäyssotaan säätyjen suostumus
 - Uusien verojen määräämiseksi säätyjen suostumus

Kustaan Sota 1788-1790

- Kustaa III aloitti sodan -> tavoite vahvistaa omaa asemaa ja vallata Hattujen sodassa menetetyt alueet
- Tavoitteena nopeat iskut Itämerellä Venäjän laivaston tuhoaminen ja hyökkäys Pietariin (Venäjä sodassa Turkia vastaan)
- Kustaa III:n joukot nousivat maihin Haminassa, jossa upseeristo kapinoi (Liikkalan nootti, Anjalan liittokirja) -> sodan perusteet kyseenalaistettiin, toivottiin rauhaa.
- Taistelut levisivät Savoan ja Kymenlaaksoon mm. Utin taistelu ja Valkealan taistelut.
- 1789 Kotkan edustalla Ruotsinsalmen meritaistelu (Pohjoismaiden suurin)
- Värälän rauha 1790 (ei rajamuutoksia)
- Kuninkaan murha 1792

Suuri siirtolohkare, jonka takaa kuningas Kustaa III:n kerrotaan seuranneen Valkealan kirkolla käytyä taistelua 30.4.1790. Kiveen on hakattu monogrammi G III, kruunu ja vuosiluku 1790 sekä Kronobergin rykmentin muistolaatta. Kuningas Kustaa III joukot hyökkäsivät venäläisten puolustusasemiin 30.4.1790. Venäläisten joukkoja johti kenraalimajuri Denisov. Kumpikin armeija käsitti yli 3000 sotilasta. Nelituntisen taistelun jälkeen venäläiset joutuivat pakenemaan Jyräntietä Kaipiaisiin päin. Ruotsalaisten tappiot olivat 15 kaatunutta ja 175 haavoittunutta. Venäläisten menetykset olivat suurempia ja noin 40 venäläistä jäi vangiksi.

Utin taistelu

Pienistä luonnonkivistä muuratun muistomerkin sivulla on kuulien ympäröimä laatta, jossa kirjoitus "V. 1789 mainehikkaan Utin taistelun sankarien muistolle 3. divisioonan leirijoukot v. 1931". Ns. Kustaan sotaan liittyvä Utin taistelu käytiin 28.6.1789 Ruotsin ja Venäjän sotajoukkojen välillä. Venäjän sotajoukkoon kuului tässä taistelussa 4200 sotilasta joista 700 kerrotaan olleen kasakoita. Venäjän joukkoja johti kenraali Denisov. Ruotsin kuningas Kustaa III johti puolestaan Ruotsin armeijaa johon kuului tässä taistelussa 2500 miestä. Kolme tuntia kestänyt taistelu päättyi venäläisten joukkopakoon kohti Kaipiaista. Venäläisiä kaatui taistelussa 700 miestä kun ruotsalaiset menettivät kuolleina 100 ja haavoittuneina 50 miestä.

1789 Yhdistys- ja vakuuskirja

- keskitti valtaa kuninkaalle
 - yksinoikeus aloitteisiin
 - sai käynnistää hyökkäyssodan
 - valtaneuvoston lakkautus, aatelin oikeus virkoihin kaventui (koulutus, osaaminen)
- vahvisti talonpoikien omistusoikeutta perintötiloihin
 - haki tukea alemmista säädyistä

Kustaa III:n uudistukset

- Oikeuskäytäntö: kidutus poistettiin, kuolemanrangaistuksia vähennettiin
- uskonvapaus
- isonjaon toimeenpanon tehostaminen 1775
- Viinanpolton valtionmonopoli syntyi (valtion tulot, kansanterveys)
- Tiestön parantaminen, postinkulun tehostaminen s. 130 kartta
- Tampereen ja Kuopion kaupungit perustettiin

Kustaa III:n vastustajat/miksi vastustivat?

- Aatelisto: vallankaappaus, valtiopäivien syrjäyttäminen
- Papisto: kuninkaan maallisuus
- Porvaristo: vaati elinkeinovapauksia
- Talonpojat: viinan kotipolton kiello
- Kustaa III joutui tekemään myönnytyksiä